
II. tečaj V četrtek 19. mal. serpana. 3. list
1849. II. polovice.

Življenje.

Vir se hladni
'z zemlje snuje,
In navadni
Pot potuje;

*Dete iz naročja se očeta
Sterga, pa še sveta ne pozna,
Ki, če ravno roš'ce mu obeta,
Ternje vendar zadnjič le podá.*

Dalje lije
Se v planini,
Lepo vije
Po dolini;

*Željno mladič po veselji grabi,
Srečo oprostiti šeli napák,
Kar očesu le dopade, vabi,
Krasne si gradove zida v zrak.*

Hojo pravo
Vir zasuje,
Ko z naravo
Se bojuje;

*Sladka sanja zapusti mladenča,
Lastna skušnja če mu um modri,
De življenje sreča britko venca,
Samostalnost ga še le uči.*

Vir izteka
Se in mine,
Zadnjič reka
Z njim odrine;

*Ura ti ločitve je odbila,
So ti mar želje spolnile se?
Zdej še le te zemlja bo platila, —
Mir ti dala, ki nar boljši je.*

A. Likar.

Povračilo.

(Povest.)

Matiček gre po jedi na vert, se h kamnitui mizi vsede, in malo iz bukvic bere. — Kar zagleda mravljinca po bukvicah laziti.

„Si li upaš, po mojih novih bukvicah laziti? — Pa le čakaj!“ — S temi besedami otrese mravljinca na mizo. Potim vzame hitro z bližnjiga črepa malo vode, in krog mravljinca kroglej napravi.

Zastonj živalica semtertje lazi, si izhoda iskaje. Vodeno kolo krog nje ji je velik potok, kteriga preplavati si ne upa. In kadarkoli vroči solnčni žarki kroglej okoli mravljinca malo posuše, se smeja Matiček in pravi: „Ne bo dal!“ in ga zopet z vodo oblije.

S tacim nespametnim veseljem si Matiček precej dolgo čas krati, namest de bi ga bil v uk obernil. —

Pride doba malice. Matiček vstane iz - za mize, in gre po kos kruha. Ali vrata so zaperte! Ne more vun. Derglja in derglja z njimi, de je kaj. Kliče — tode se mu nobeden ne oglasi. Z očmi meri precej visoko obzidje, ali: „Ne bo dal!“ — Ves razkačen, se nazaj k svojimu jetniku podá, in ga hoče togote pokončati.

Voda okrog mravljinca se je pak med tim posušila, in od njega ni ne duha ne sluha,

Še le zvečer pridejo oče in mati s polja domu. Matiček joka, de je zapert.

„Kdo vrabca te je zaperl?“ se smejajo oče.

Pokazalo se je, de so bili mati v pozabljivosti vertne vrata zaklenili.

„Kje je ključ?“

Mati preišejo vse žepe. Ključa ni. Po poti ali na polju so ga vtegnili zgubiti. Kaj je bilo družiga početi, kakor po ključavničarja poslati.

Matiček tuli, de se Bog vsmili. Še le v terdni noči je bil od ključavničarja svoje ječe oproščen.

Pri večerji kar nič ne jé. Zamišljen pred se gle-

da. Solze se mu z oči vtrinjajo. Vés se je starišem razodel.

„Vidiš“ pravijo oče „de Bog vse vidi in ve. Kar si ubogimu mravljinцу storil, ravno to se je tebi pripetilo. In prav ti je.

Barbika pak, njegova sestra, vzame abecednik s police, in bere;

„Kar nočeš, de kdo teb' stori,“ —

Oče pak Maticku s perstam žugajo, in povzamejo:

„Nar manjš' živalici ne stori ti.“

Bernard Tomšič.

Življenje — léto.

Neki modrijan je na vprašanje, koliko časa je živel, odgovoril: „Malo časa, pa vender veliko let.“ In ako človeško življenje dobro premislimo in natanjko preudarimo, ne moremo nikakor tajiti teh besedi, ampak pri marsikterim, kateri je že šestdeseti rojstni dan obhajal, bi se lahko reklo, de je malo časa živel. Mladost je norost, starost pernese nemarnost. Mladost je lahkomiselna, hitra, pozabljiva in velikrat prenagla; solnce življenja urno zahaja in nobena pratika ne pové, kdaj de se bo pri tem ali unim za goro pokopališa skrilo. — Celo človeško življenje se da lepó priličiti dvanajsterim mescam leta, ako ga v dvanajst dob razdelimo in na eno dobo šest let vzamemo, de potem takim človek 72 let živi. Kratko sicer je njegovo popotvanje, vender jih le malo to starost doseže, in nar več jih zemlja v nar boljším in žlahnišim času v svoje černo krilo sprejme.

Prosenec je léta prvi mēsec in obseže prvih šest let človeškiga življenja. Kamorkoli se o tem času ozreš, je vse prazno, osorno in neprijetno. Drevje brez listja se pod snegam šibi in lomi, zemlja je s sneženim plajšem ogernjena in brez vse lepote; nobeno zeliše ne obródi, ker mu potrebne moči in redivniga soka manjka. Potoki so v svojim teku zadrževani, mraza vse živeče stvari

dergetajo, in ljudje se ga v toplih stanicah varujejo. — Ravno tako je človek od stvarnika že slaboten na svet poslan brez vse moči, brez razuma in pameti. Nježno dete le joka, ker si samo pomagati ne more, in skerbi starišev je izročeno, de ga redijo, varujejo, stati, hoditi in, ko mu zobé zrastejo, tudi sčasama govoriti učijo. Samo je do sedmiga leta k vsakimu opraviu, bodi si dušni-mu ali telesnimu, nezmožno in celo nepripravno.

Svečana mokrotni in premenljivi zrak ljudém, so-sebno starim slabo dé; živali in ljudem se živež vidno manjša; dokler poide. Mlinski kamen dostikrat stoji in brodniki večidel praznujejo. Ako pa mraz poneha, burja vtihne in sever vmolkne, solnce sneg in ledovje tali ter pogostni nalivi včasí veliko škode prinesó, snežnico pa zemlja pije, de tako vlažna in rodovitna postane, in v pri-hodu pomladi delavnimu kmetu svoje naročje zopet od-preti zamore. — Svečan je drugi dobi človeškiga živ-ljenja primerin. O tem času je otročè mnogoterim slabo-stim podverženo in si grozno lahko ljubo zdravje spod-kopá. Od drugod mora prevedeno biti in nauka zdaj nar bolj potrebuje, tedaj mora dobrim starišem za lepo izrejo otroka nar več mar biti, zakaj zdaj je v gibčno drevesice, katero vertnar po volji in namenu ravno spelje. Živi brez vse skerbi in se rad v reči zateleba, katerih ne razumé, katerih veljave ne razsodi; vender se sčasama spoznava, otročje popuša, srečne in vesele prihodnosti pričakovaje nastopi tretjo dobo svojiga življenja.

(Konec sledí.)

Topljeniku ali vtonjencu pomagati.

(Konec.)

Kako dobljeniga vtonjenca spet oživiti, ako še ni popolnoma mertev.

Dostikrat tli v vtonjencu še iskra življenja, če se ravno popolnoma mertev vidi.

Ga k življenju obuditi, ravnaj tako:

1) Rahlo ga na suho spravi. Pa nikar ga na glavo

ne postavljati, da bi voda iz njega iztekla. Vsi zdravniki terdijo, da ravno tako ravnanje vtegne vtonjenca osmer-titi, če je bil le malo živ. Marveč ga, ako je oblečen, po-lahko sleci. Sparaj mu oblačila, če ni drugači, in sicer nar-prej okoli vrata. Obriši ga z ruto. Položi ga, da bo glava višje od života ležala. Iztrebi mu blato iz ust in nosnic. Nato ga počasi na trebuh obračaj, da vodo izbljuje.

2) Pošlji neutegama po zdravnika. Timčasi pa daj vtonjenca v bližnjo hišo. Lepo prenesti, ali na slami pre-peljati in sicer na levi strani. Z glavo naj zmiram ma!o višje leži.

3) V hiši, ki ne sme biti pretopla, toraj tudi dosti ljudi v nji ne terpeti, spravi vtonjenca na mehko pod gor-ko odejo. Pod to naj ga štiri osebe (če jih je toliko) po stegnih, rokah, po herbtu in okoli žličice in sicer od zdo-laj navgor s pogretimi sukniči ali predivam, po podplatih pa z ostrimi kertačami ali šetmi dergnejo, da spečo gor-koto obudé.

4) Drugi naj mu timčasi z mešičkam ali pa z ustni skozi cevko ali pero v nosnice zrak v pljuča pihajo, usta mu pa tišijo. Dokler se piha, naj eden na zdolnim trebu-hu roko derži in nalahko proti persam pritiska. Berž ko začuti, da se persa vzdigujejo, naj se neha pihati.

5) Ako sapa le noče priti, šegetaj ga s kakim peresam ali slamico globoko v nosnicah. Kliči ga na všesa po imenu.

Tako ravnaj, ako se poprej ne zbudí, dokler zdrav-nik pride. Ako ni hiše blizo, naj se pod milim nebam vsaj toliko stori, kolikor je moč.

Streljanje s ključem Martinu oko izbije.

(Resnična zgodba.)

V nedeljo popoldne je bilo. Štiri fantalini grejo na-mesto v cerkev z votlim, prepiljenim ključem v vinograd zunaj mesta in streljajo. To je bilo veselje! Poskusimo enkrat, pravi Matiček, ključ s kamenčki nabasati. — Spredej v votlino pa klinec zabimo, pristavi možko Fran-ce, bomo vidili, doklej ga bo verglo. — Le, priterdita

una dva. Se zgodi. Vsak, ki to reč umé, bi jim bil povedal, da se bo ključ razletel, zato ker je bil med smodnikom ali pilfram in pa klincam prazen prostor.

Da bi se ne bila taka zgodila! Komaj Cerarjev Martin, ki je prižigal, živo gobo pritakne — páf! — se ključ pri ti priči razleti in Martinu kamenčke v levo oko zaneso. Curkama kerv teče. On in tovarši strahu okamnijo. Peljejo ga k bližnji mlaki. O Bog daj in sveti Vid! — zdihuje Martin jokaje; in si izpira kervavo oko — da bi mi ne izcurelo. Tode prazno je bilo njegovo upanje. Nikoli ni več z levim očesam vidil rumeniga solnca. Še dan današnji živi in to nesrečno zgodbo o vsaki priložnosti mladenčem v poduk pripoveduje. *J. Navratil.*

V kakšno zemljo se morajo sadne peške sejati?

Sadne peške se morajo v dobro, prav vdelano zemljo sejati, ktera ima cel dan solučno toploto in veter od vsih strani. Zemlja se mora zrahljati in vsiga plevela in kamnja očistiti. Dobro je, če se perst na železni mreži preseje.

Zemlja je za sadne peške nar bolji, če ni ne prepusta, ne premastna. V pusti zemlji drevesica malo korenin storé in kasno rastejo. V mastni zemlji so drevesica scer lepe in naglo rastejo, pa nikjer ne bodo rade rastle, ker so predobre persti navajene. Zato predobro perst s mertvico zmešaj ali s peskam. Prepusto zemljo s trohljivimi plevami, s cestnim blatam, ali z drugo mastno perstjo zboljšaj. Nikdar peškam, ali drevesicam z živinskim gnojem ne gnoji. Vsak živinski gnoj je sadju škodljiv, dokler ne strohni, in drevo se vsuši, kakor hitro korenine do gnoja dosežejo, ker gnoj muzgo ali sok drevesa in živež lesa skazi in drevo konča. Na solncu in na vetru je zato dobro peške sejati, de se drevesica navadijo na vsako spremenjenje vremena in vterjen zdrav les zaredé.

(*Krajnski vertnar.*)

Tri imenitne lipe.

Ne najdejo se bolj imenitne lipe, kakor so te tri na Českim blizo Hradiša na vertu grada „Bizenc.“ Nar večji razprostira svoje veje kviško skoraj osem čevljev na okrog, in obsenči prostor 300 sežnjev na štiri vogle. Kamen, ki je zraven nje, pové, de je ta lipa že v letu 1604, po verjetnih pismih, bila 500 let stara. Deblo obseže 7 sežnjev, verh šest in šestdeset. Njene veje so po deset sežnjev dolge. —

Ne deleč proč od tega velikanskiga drevesa stoji druga lipa, čigar verh obseže trideset sežnjev. Stoji verh velike kleti (kevdra), kar tudi zraven stoječi kamen spričuje, na katerim je zapisano: „Nisim tako znana ko moja sestra, ali popotnik pomisli, na votlim dnu sim zrastla.“ Obe ste z velikimi koli podperte. Tretja pa stoji sredi dvoriša, nje verh ni visoko od tal; ampak korenine se dvigujejo z lepo obrašenim perjem okoli verha tako, de je med verham in koreninami velik prostor, v katerim šo mogli tisti, kateri so bili k smerti obsojeni, zraven rabeljna zadnjokrat južinati.

Nace Dolinar.

Zlate resnice.

(Iz Drobtinic.)

Kdor sam sebe povišuje; — Prazno glavo oznanuje.
Le terpljenje naših dni; — Nam veselje posladi.
Kakor se drugim posojuje; Tako se nam povračuje.
Kdor pridno dela in lakoven ni; — Lahko brez vsiga bogastva živi.

Srečna duša, ki Boga več kakor svet ljubi; Povračnika tam ima ino ni na zgubi.

Dež za soncam mora biti; — Za veseljem žalost priti.
Stori le kakor te pamet uči, in ne porajtaj na druge ljudi.

Bog vse vidi, Bog vse ve; — Greh se delati ne sme,
Kdor pomaga drugim iz nadlog, rad pomore mu tud Bog.

Kdor svojih žel ne premaguje; — Sam sebi smertno sulco kuje.

Bog otroku srečo da; — Ki starejše za lepo 'ma.

Prečudne in skrivne so božje reči; Človeku presodit mogoče jih ni.

Prebrisana glava pa pridne roke; — Šo' boljši blago ko zlate gore.

Joj vsakimu ki jeze tolažit ne zna; — V neznano nesrečo ga bežž zapelja.

Ne kradi; in če najdeš kaj; — Lastniku hitro daj nazaj.

Smešnica.

Neki kmet je imel sina, ki je že dolgo v šolo hodil. Nazadnje pa so hotli oče vendar véditi, kaj de se je njih sin naučil. Sin pa vprašan le molčí. Ko so pa en petek ravno jajca jedli, pravi sin: Oče! zdej vam bom jez svojo učenost pokazal. Prepričati vas hočem, de je v té skledici pet jajc, desiravno se le tri vidiyo. Kjer so namreč tri, ste tudi dvé; tukaj v skledici pa so trí, tedej tudi dève. Dve in tri pa jih je pét; tedej je tukaj pét jajc. — Oče se zavzamejo nađ tako visokim umam svojiga sina in rekó: Prav, prav, moj ljubi sin! Dvé od téh pětih jajc vzamem jez, eniga dam tvoji materi; uni dve, ki ju ti sam vidiš, znaš pa ti snesti. (O joj!)

Oglas novih bukev.

(V novim pravopisu.)

Zgodbe in povesti, polne lepih naukov za otroke, pa tudi za odrasene ljudi. Spisal Tiln Jaiz. Poslovenil po šest in dvajsetim natisu Franc Cegnar. V Ljubljani 1849.

Imenovane bukvice (vda zvezka po 88 strani v enim), ki jih je mladi pesnik, Franc Cegnar, prav po domače poslovenil, obsežejo lepo število véstnih, mladosti primerjenih pripovestic, nekoliko vodil zastran osnovanja šole v vasi, zastran zdravja i. t. d. in 14 pesmic. Za šolsko darilo v malih solah so te bukvice prav pripravne. Torej jih priporočimo posebno visokočastljivi duhovšini in vsim gospodam učenicam slovenske mladosti. Na prodaj pri založniku, Jurji Lerherjt. Popir in nalis sta lična. Cena 20 krajčerjev je nizka.

Vredn.